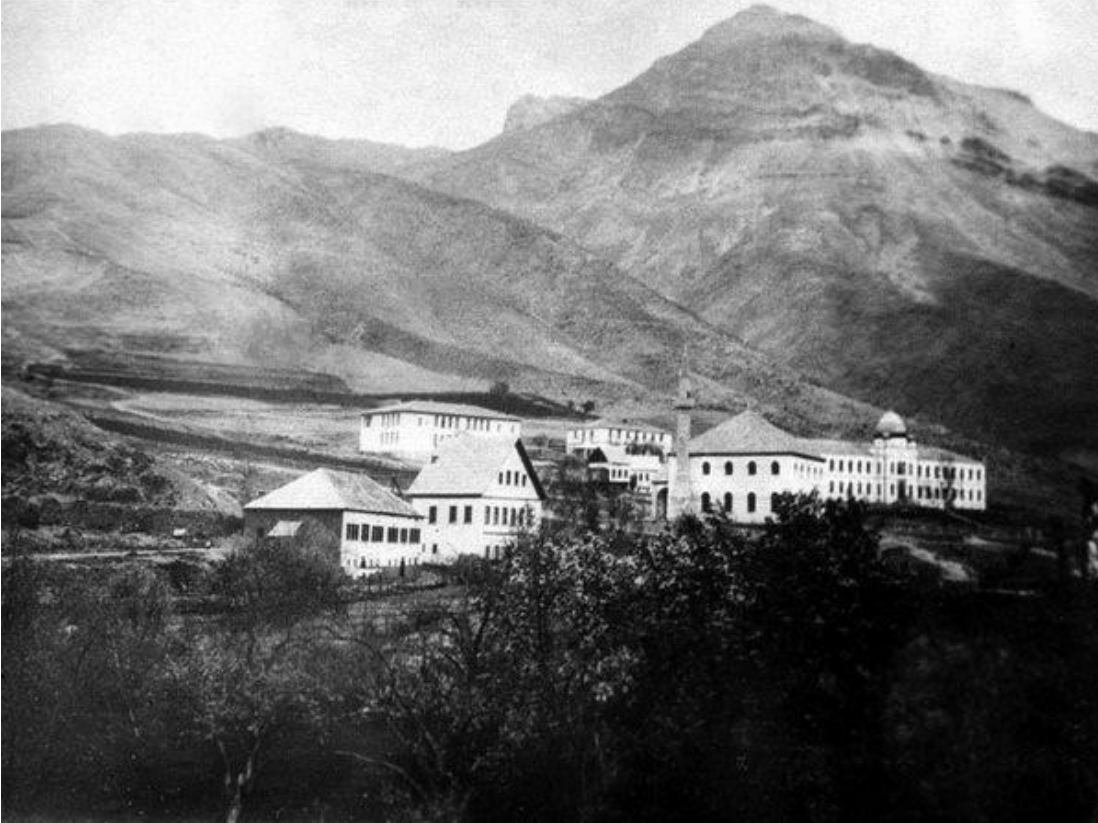

GÜMÜŞHANE VE OSMANLI ÜÇÜNCÜ ORDUSUNUN ÜÇ PAŞASI

S. Vedat Karaarslan Arkeolog- Elektronik Mühendisi (MSc.)

Birinci Dünya Savaşında Doğu Karadeniz Bölgesi'nde Harşit Savunması sonucunda Karadeniz kıyı şeridinden ilerleyerek İstanbul'a ulaşma hayalleri zora düşen Çarlık Rusya'sının merkezi Tiflis'te bulunan Rus Ordu Komutanı **Brejnevski** ile **Erzincan Mütarekesi** imzalanmıştı.

Bu mütarekenin imzalanmasından önce Osmanlı Başkumandanlık vekâleti 16 Aralık 1917 tarihinde yayımladığı bir tamim ile Rusların şark cephelerine şamil olacak bir umumi mütareke akdi teklif ettiğini bildirmişti.

Kafkasya'da Rus hâkimiyeti ve orduları yok olurken Çarlığın 7/8 Kasım 1917 tarihinde yıkılması, Kafkas ordu ve Bolşeviklerin iktidara gelmesi ile birlikte Doğu Karadeniz Bölgesini işgal eden Rus birlikleri geride bıraktıkları

ailelerini düşünerek bir an önce ülkelerine dönme hedefi ile birlikte artık Doğu Karadeniz ve Doğu Anadolu Bölgesinde kalmanın gereksizliğini anlamışlardı. İşgal sonrasında göç ettikleri yerlerden dönmekte olan Doğu Karadeniz bölgesi muhacirleri gibi kaderin garip tecellisi olarak Rusya'da Bolşeviklerin iktidara gelmesi ile başta devrim karşıtı Beyaz Rus ve Çar taraftarları olmak üzere aynı karmaşayı bu kez Anadolu'daki yakın illere Karadeniz üzerinden göç etmeye başlayan sivil Rus halkı kendi ülkelerinde yaşamaktaydı.

VEHİP PAŞA

YAKUP ŞEVKİ (SUBAŞI) PAŞA

HALİT PAŞA

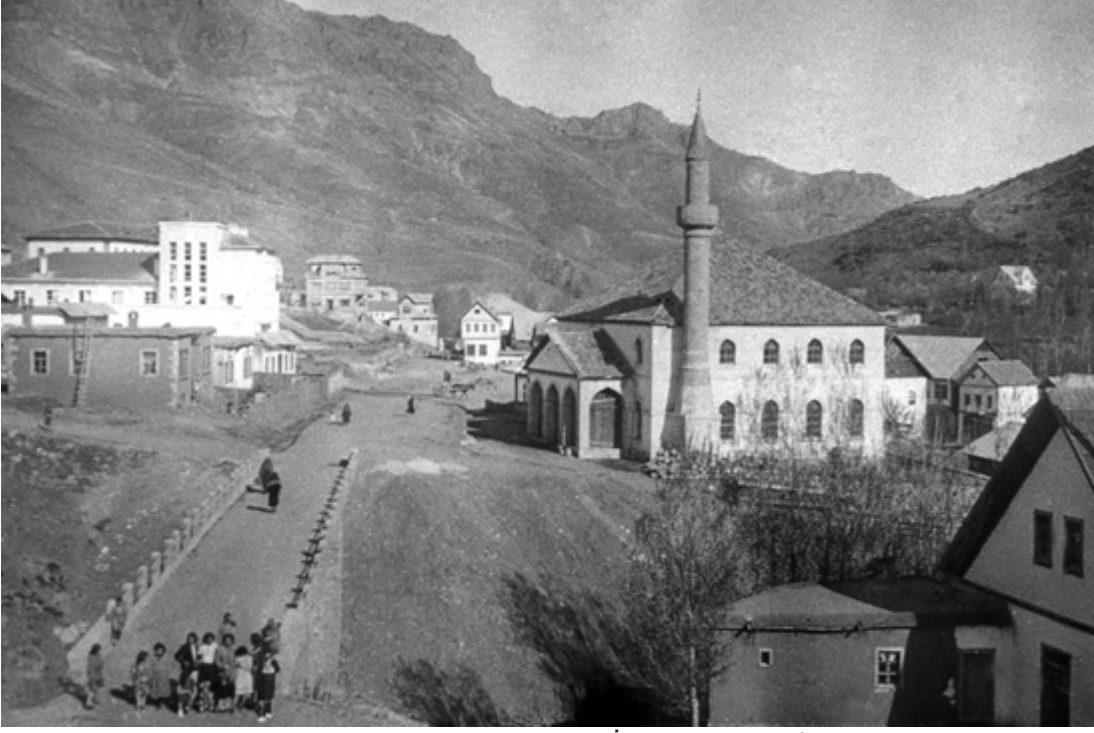
Bolşeviklerin iktidara gelmesi ile birlikte Rus birlikleri geride silah cephanesi ve gıdalarını dahi bırakarak ülkelerine dönmekte acele ediyorlardı. Bölgenin diğer illerinde olduğu gibi Gümüşhane'de de karmaşa hâkimdi. Harp Tarihi kaynaklarına göre bölgeden çekilen asker sayısı 250 bin, top sayısı ise 500 sayısına yakındı.

Karadeniz'e ulaşmak için 1916 tarihinde Gümüşhane-Kelkit-Erzincan hattına ilerlemeyi kendine hedef seçen işgal ordusunun bölgeden çekiliyor olması ile artık Karadeniz kıyı şehirleri üzerindeki hâkimiyet Osmanlı Ordusuna geçiyordu. Ancak çekilme aşamasından sonra bölgede yaşanmakta olan büyük bir belirsizlik 30 Ekim 1918 tarihinde imzalanacak Mondros Mütarekesine kadar bir belirsizlik bu tarihten sonra ise büyük bir 'milli mücadele' haline dönüşecekti.

Bütün bu karmaşa içinde merkezi **Suşehri**'nde bulunan III. Ordu Komutanı **Vehip Paşa**'nın (Kaçı) raporu doğrultusunda **Enver Paşa**'nın Başkumandanlık emri ile 12 Şubat 1918 tarihinde 3 koldan ileri harekât yapılması talimatı verilir.

Bu üç kolun kumandanları **Kazım Karabekir**, **Ali İhsan Sabis** ve **Yakup Şevki Paşa**'ların sevk ve idaresinde yürütülecekti.

Gümüşhane üzerinden **Bayburt** ve **Trabzon** kolunda 'meyus (karamsar) olmasa, mağlup olacak kimse yoktur' diyen **Mustafa Kemal Paşa**, **İsmet Paşa** ve **Fevzi Çakmak Paşa**'nın Harbiye'den hocası olan harekâtı yapacak Balkan, Çanakkale Gelibolu, Galiçya cephelerinde savaşmış II. Kafkas Kolordusu Kumandanı Harput doğumlu **Yakup Şevki (Subaşı) Paşa** (d.1876-ö.1939) 9 Şubat 1918 tarihinde III. Ordunun harekât emrini alır almaz hazırlıklara başlamıştı. [1]

Gümüşhane yönünde Osmanlı Ordusunun İleri Harekâtı, III. Ordu Komutanı Vehip Paşa'nın emrinde Yakup Subaşı Paşa ve Halit Paşa tarafından icra edilecekti. Yakup Şevki Paşa, ordunun sıkıntı çekmekte olduğu erzak ihtiyacını Gümüşhane'nin Köse ilçesinde Rusların bir erzak deposunda bulunan depolardaki erzağı III. Ordu Komutanı'nın oluru ile 1500 altın karşılığında satın almıştı. Rusların işgal süresince erzak depolarından biri bugünkü **Kıbrıs Caddesi'ndeki köprü**nün hemen altında, ikincisi **Tekke Köyünde** üçüncüsü ise **Mescitli**'deydi. (San, 1987) Erzincan Mütarekesinin imzalandığı tarihten hemen sonra Kürtün ilçesi sınırları içinde bulunan Kabaktepe'de Osmanlı askerinin işgal güçlerine saldırması ve galip gelmesi akabinde bölgedeki önemli ikinci gelişme ise bir taburun 5 Şubat 1918 tarihinde Kelkit ve çevresinin güvenliği için Osmanlı kuvvetlerinin **Şiran** ilçesi **Kozağacı** Köyü istikametinden harekete geçerek **Kelkit**'e girmesi olmuştur.

Yakup Şevki Paşa, 28 Mart 1918 tarihinde Osmanlı Devletinde Savaş meydanında olağanüstü yiğitlik ve cesaret göstererek vatan hizmetinde bulunma erkân, komutanlar, subaylar, astsubaylar, erler, askeri ve mülki memurların emsalleri arasında övünme sebebi olacak şekilde ödüllendirilmesine yönelik anlamı olan Kılıçlı 2. Rütbesi olan nişan ile taltif edilmişti.

Kars, Ardahan ve Sarıkamış'ın aldığı için soyadı daha sonra Karsıalan olacak Kastamonulu **Halit Paşa** (d.1883-ö.1925), Gümüşhane'nin Kelkit İlçesi **Sipikör Köyü (Güzyurdu)** tarafından başlattığı çevirme harekâtı sonucunda yöneldiği Doğu Anadolu'ya doğru **Erzurum'un Cinis (Ortabahçe)** Köyüne ulaşınca kadar soğuktan neredeyse bütün askerlerini kaybetmiş ve geçtiği köylerdeki bütün köylülerin tamamının istisnasız katledildiğine şahit olmuştu. (1972, Aydemir)

Halit Paşa, Milli Mücadele yıllarında 21 Eylül 1919 tarihine kadar ikamet ettiği Torul'dan kendisine bağlı Tümenini işgal güçleri tarafından arandığı için gizlice yönetmiş ve **Mustafa Kemal Paşa** ile telgraf ile haberleşerek Karadeniz Bölgesi'nde güçlü bir **Kuvâ-yi Milliye** kurulmasını sağlamıştı.

✘ **Yakup Şevki Paşa**, I. Dünya Savaşı içinde Ali İhsan Sabis Paşa gibi '**işgale karşı direnecek özellikte bir komutan**' olması nedeniyle 1920 yılında İstanbul'un işgal edilmesi sonucunda tutuklanarak İngiliz sömürgesi Malta Adası'na gönderilen sürgün 154 Türk Devlet adamı içindeydi.

Kop Dağı direnişinden sonra Pirahmet'i geçerek Sorda'da (Bağlarbaşı) Osmanlı

Kuvvetleri ile karşılaştığı direniş sonucu 19 Temmuz 1916 tarihinde Gümüşhane'ye giren Rus Ordusunun işgali sürecinden sonra 15 Şubat 1918 tarihinde Yakup Şevki Paşa'nın sevk ve idaresindeki Osmanlı Ordusu Gümüşhane'ye girer.

Yakup Şevki Paşa, 1919 yılının yine bir Şubat ayında Türk Ordusu'nun silah bırakmasını kontrol etmek ve istihbarat bilgiler toplamak üzere Karadeniz üzerinden Doğu Anadolu Bölgesine geçmek üzere geldiği **Gümüşhane**'de kalması sağlanarak **oyalanan** İngiltere Dışişleri Bakanı **Lord Curzon**'un yeğeni ile evli **Rawlinson**'un Osmanlı Devleti tarafından İstanbul'un işgal edilmesine misilleme olarak tutuklanması sonucunda **İnebolu Limanında** rehine takas edilmek üzere gemi ile Anadolu'ya dönmüş ve **Mustafa Kemal Paşa** ile birlikte **Milli Mücadele**'de önemli görevler üstlenmişti.

KAYNAK: ARKEOTEKNO

[1] <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/372338>

[2] İ. Özkan, Deli Halit Paşa, Ötüken

[3] <http://www.eskiturkiye.net/2724/gumushane> (fotoğraflar)

KAYNAK LİNK:

https://www.arkeotekno.com/pg_545_gumushane-ve-osmanli-ucuncu-ordusunun-uc-pasasi